

l'enemic lo vencia / --- / ladoncs lo rey perdé la senyoria / ---», Ausiàs x, 1c; «Plena-de-seny: molts hòmens són qui-s *vanten* / que han ben vist Amor, e conegut: / portans d'aquell escrits en lur escut, / no l han sentit e de sos fets s'espanten», id. xv, 7a; «volia haver glòria dels fets que feya, dels quals li playà *vantar-se*», *Curial* (NCL III, 84).

Continua avui essent una paraula ben viva, almenys en català occidental (en algunes zones allí *avantarse*: *s'abante* 's'alaba' Tor de Vall Ferrera, 1932), però també se sent algunes vegades, en gent no erudita, en català central (sovint alterat en el present com *èz béntè*, cf. supra la grafia del *Decam.*). De tota manera segueix en ús vigorós en la llengua literària: «els que no sabien parlar sense fer trencadissa, i se'n *vantaven* amb superficial fatxenderia», Coromines (*Prometeu*, VIII, 143).

També en llengua d'oc és un mot ja medieval *se vantar*, i avui general, des del Delfinat fins al Bearn, amb variant *s'avantà* en delfinès, marsellès (*TdF*, aranes etc., ja medieval en els textos bearnesos, on apareix com a tr. i amb el sign. secundari d'afirmar, assegurar solemnement: «los quaus termis *bantèn* et affermen que són ---» a. 1425 (*Cart. d'Ossau*, p. 132). *Vantament*: «Ab vós me pot Amor ben esmenar / --- / Si cosa vos lauger' a comportar / que yo de vós hagués tal *vantament* / que .m. pogués dir ésser vostre servent: / lo nom, sens pus, me bast' a contentar», Ausiàs XLVIII, 2b 'orgull, envaniment'. També s'ha dit *+vantada*. *Envantar*. *Malvantar*. *Vantolar*. *Vantolari* (Bulbena, Vogel, VCatalà); *Careta*, *Barbr.*, s. v. *fanfarrón*.

+Vantejar cerd. equivalent pejoratiu de *vantar* (mal escrit *ve-*): «El rei el *vantejà* més fort que no *vantejà* els altres, anant per ferir els covards de llur flaquesa»; i glossat «encensar, excitar la vanitat»: «mentre l'altre xarrupava el cantiret, ella l'anava *vantejant*: —si el senyor feia un pont, del cim de França al capdavall d'Espanya, parlarien d'ell»; i refl.: «—Doncs, ja el teniu vostre —*es vanteja* l'hereu—. Al cap de vuit dies tindreu ací el tros de brau»: Ant. Cayrol (JPCerdà, *Cont.*, 17, 32, 67).

Vanar-se, sinònim de *vantar-se*, més literari, ja ll. arcaic VANARI (també *vanare* 'jactar-se' en ll. tardà: Glosses de Reichenau, n.º 946, *BbZRPb.* VII, 52), peculiar en romànic al cat. i oc. antics, ja en un doc. mig-occità escrit a Lleida c. 1205: «Petrus de Lobeira, can enparà justícia de Lèrida, *se vanà* et dis que aizò fazià per amor de Déu» (*BAL* VII, 168); «mant home *se vana* que murria per vostre Fill, si loc venia, e ---», Lull (*Blanq.* II, 116.6); «tu qui't *vanes* de gran ardentment ---», Eiximenis (*Dotzèn*, NCL VI, 77); JMarc (1371) distingeix en el *Dicc. de Rims* entre «vana, per cosa vana» i «per cell qui's loa» (§ 1930). Cf. Spitzer, *LexikK*, p. 147, i Fabra (*Gram.* 1912, 324), que en dóna cites en BMetge i en el *Facet*.

També en llengua d'oc, des dels orígens. En el *romanç de Flamenca*, pren l'accepció de «s'engager en présence de témoins»: «Flamenca s'es dessé *vanada* / que sa marga serà donada / a cel que primiers josta-

rà / e cavalier derocarà» (v. 7715): desviació semàntica, des de la qual s'arriba a la que hem vist de *vantar* en el *Cart. d'Ossau*: tot amb la base psicològica de la supèrbia dels senyors feudals; amb la contrapartida que *escarniment* esdevé ESCARMENT 'càstig'.

En els *CostTort*, apareix, com a tecnicisme de dret processal, l'expressió *dia de vanar*, segons sembla en el sentit de 'dia de festa', 'dia inhàbil', comparable a *dia de vagar* 'd'estar en vaga': «Con testimonis són jutjats a algú [s'atorga al demandat el dret a defensar-se amb tals o tals testimonis'], <e>lo primer dia que hom li assigna que prou [perquè provi, perquè els addueixi com a prova] és *dia de vanar* [e] aquell dia deu dir si provarà o no, e après aquell dia *de vanar*, deu aver tres dies, si aver los vol, ço és a saber, de terç en terç dia, en què amèn tots los testimonis» (Ol., p. 177).

Avui *vanar-se* està antiquat però sobreviu en l'ús oral i literari a Mall., en la variant *avanar-se*: «Ja sé que t'has *avanat* / que n'has festetjades moltes / ---»; «Així me poré *avanar* / que hauré après de festetjar / sense estar enamorada», cobles populars (Moll, *Amoroses*, 96, 93, i una altra, *AORBB* VII, 16); «els qui 'ns *avanam* d'amadors de la nostra llengua», «que hi haja catalans que *s'avanin* de no sebre-hi escriure ---!», AMAlcover (*BDLC* I, 195; VII, 152); i V. (en III, 786a54) cita de Bart. Crespi (*Ahota Enganada*, 20). *Avanament*. *Avanista* (?).

Envanir-se [Ramon Lull; diccionari Torra 1647]; *envanit*; *envaniment*; *envanidor*; *envaneir*. *Envanir-se* Vilafranca [del Penedès], Di. Aguiló. En lloc d'*envanir-se* es diu, en gran part, en el P. Val., *devanir-se*, *devanit*: «moltes ventajes, de les que podem *devanir-mos*»; «València --- estém *devanits* y pagats de tindre-la per mare»; «nosotros, tan pagats y *devanits* del actual progrés y civilizació»: MGadea (*T. del Xè* I, 219, 365, 116); «De qui és exa sagala tan *devani(d)a?* —Si és Milleta, la de M. l'espardenyè! —Bah, chica, calla, y com ha crexcut. Pos sí fa quatre dies estava en bolqués!», *Canyissaes*, 14. També s'han usat *desvanir-s*, *desvaniment*, de catalanitat menys certa, i alguns han usat *desvanèixer-se*, castellanisme intolerable, no sols en el sentit rar d'*envanir-se* sinó encara pitjor en lloc de 'desaparèixer, esvair-se' o 'esvanir-se'.

Esvanir-se. Ja apareix a fi S. XIII, en les *VidesR* en les variants *esvaneir-se*, *-ésir-se* i també com a intr. *esvanehir*, en el sentit de 'desaparèixer, esvair-se', *-vanir-se*, també algun cop *vanesir*: per a exs. de tots ells veg. el glossari de l'obra. «Ociositat --- per la qual la virtut *se esvaneix* o se apaga», Eiximenis (*Doctr. Comp.*, NCL, 49).

Tenen sentits semblants però no iguals *esvair-se* i *esvanir-se*, com ja vaig explicar en *LleuresC*, 52. Insistim-hi, car convé usar-los tots dos, cada un allà on s'escaigui, mantenint el matís distintiu. En la pràctica avui a penes s'usa *esvanir-se*, fora d'alguns excel·lents autors que l'han conservat en ús gens artificiosos ni arcaitzant. El *Dfa.* els admet amb iguals honors i els defineix perfectament. *Esvair-se* 'dissipar-se', correspondència reflexiva o intransitiva de l'actiu *esvair* 'dissipar', 'esborrar totalment' («s'ha *esvait* la nuvolada», «aquest